עין משפט נר מצוה

אלא לאו משום דהוה ליה שרוע • ושיני לא הוי מומא וא"ת אם כן קשה טפי לר' יוחנן דאמר לעיל כיון דאשתני הוי מומא *דהכא דייקינן שפיכה גדולות הוי שינוי ולא תשיב מומא ויש לומר דהתם לעיל שינוי חמור טפי משפיכה גדולות או שפיכה קטנות: מסורת הש"ס

דקא מפקע להו מקדושתייהו • מה שלחן מזכרין עכשיו ואינו"ם שנעשה רב מרי בר"ם רב מרי נעשה לפי שהיה מקנה לזנו של עובר ואיכא הפקעה בגוף העובר אבל הקנאה בלא שריא ואינו"ג דאית ספרים דגרסי לאזנה לשון נקבה שייש משום דקאי לאמותא ומסכי מאסר לה בגיזה ועבודה וא"ת לקמן פ"ש (דף יג.) דפריך גבי מעשר בהמה *ואינו עהג בזמן הזה דלא ליתי לידי תקלה לי הכי בכור נמי לא לגהוג בזמן הזה משום תקלה ומשני אפשר כדרב יהודה אמאי לא מסכתא תקנה באמהות כדפרישית ל"ל התם כיון דאיכא תקנה תקלה ויש להם לתקן בלא הפקעה מכאן שיעשה כרב יהודה לא רצו לתקן שיעשה לעולם כך ע"י הפקעה ומיהו לי עבד עבד לי נמי בימי רב מרי היו בקיאין להטיל מום בבכור קודם שילת לעולם אסור לעשות ע"י הפקעה אבל אנו בלא בקיאין בכך מותר להקנות לעובד כוכבים קודם שיצא לידי תקלה כדמסמע פ' בתרא (לקמן דף יג.) דאי לאו משום דאפשר כרב יהודה היה לנו לתקן להקנות לעובדי כוכבים ואנן בלא בקיאין הוי בלא אפשר *(ואפי' בהא דרב יהודה בפרק לון מעבדין) דאסור מן הדין גזירה למא מפיק לה דאשו קודם שיטיל בו מום לי לאו משום דרב יהודה עדיפא להטיל בו מום קודם שילת לעולם כי היה צריך להשהותו עד שיפול מום מעצמו וכראה דבהקנאת אזן לחוד שרי דקי"ל כרב הונא מדקאי ר' יוחנן סוותיה ואמר אפי' מום קל ורב מרי נמי דמקנה לאזנייהו לא נעשה בלא משום שינוי הוי כלא אפשר בהא דלקמן פ' בכורות (נ"ז סס) פריך לקנייהו להו לאודנייהו לעובד כוכבים ולכל היותר מותר ע"י הקנאה בדבר שעשה אותה מריפה אז כגילה ולאידך ליתא מפרש שנעשה רב מרי משום דידע לאקנויי וכ"ע לא ידעי וכברי רב מרי מילתא בעלמא הוא דעבד ואתי לידי תקלה יש לפרש נמי דהיה רב מרי בר"ם ביקי בדרב יהודה ליתא למיעבד בקנין דאתי למיטעי אבל לדידן לא ג) אפשר בעבון אחר עוד פר"ת רב מרי *שהיה מקנה אזן עובר לעובד כוכבים הוי דבר שלא בא לעולם אלא היה מקנה בהמה לאזני עובר כמו דקל לפירותיו ומעמה אינם ואמר אזני עובר היה מקנה כמו פירות דקל ואתי לידי תקלה אבל כי מקנה אזני בהמות מרי דלא אתי למיטעי ולפי' הקונטרס לא יתכן לפרש כן שפירש רב מרי היה יודע להקנות קנין גמור ליטול מעות מן העובד כוכבים דעובד כוכבים לא קני אלא בכסף כדאמר לקמן פ"ב (יג.) וסברי מילתא בעלמא הוא דעבד ואיכו עוטל דמים ומיהו לפי דברי לא היה לו להזכיר ראיה [מלקמן] ד) דאדרבה לר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות דרים לה לעובד כוכבים במשיכה וכרבי יוחנן [קי"ל]: **כהנים** ולוים פטורין מקנ"ו • וא"ת בלא ק"ו תיפוק ליה מהון קומרוקוס הסר דמשני (לקמן ס:) תוס' ג' מלות בכורים הן ואין בכור מפקיע בכור מכוס דדין שיפקיע של עצמו ס"מ דשל עצמו מיהא מפקיע ל"ל לי לאו ק"ו מליט לסויי תוס' ג' מלות בכורות הן והולרכו פדיון וכי תימא מ"ל למיעבו בהדי שלמה ומבעים ומתתים העודפים מלי למימר לא *הוחזק הכתוב למעוט אלא דישראל לחודייהו:

*) ל"ל כוחקק

דין

דלא מפקע ליה אלא מקודשת מובה: ואי בעי תימא רב מרי נמי ג) מפקע להו מקודשת כהן דשותפות עובד כוכבים פטורה ומשום הכי כלאי חיותא דרב מרי בר רחל דע לאקנויי קנין גמור לכל אדם אפי' שלא בפניו כגון על ידי בנו ובתו הגדולים דאית להו יד וחכו ליה לעובד כוכבים וכייה גמורה דאית ליה חלק בגויה וכו"ע לא דעדי דלא נמרי [דינא] ומאן דחזי ליה לרב מרי דמקנני לעובד כוכבים אזיל נמי ומקנני וסבר דאפי' ע"י בני ובתו הקטנים יכול לאקנויי ועביד על ידן הגדולין ואתי לידי תקלה ומשום הכי כלאי חיותא דעל ידיה מכשלי אחרינא: ההבהנים והלוים פטורים • מפדיון פיטרי חמוריהן מק"ו אם פטרו וכו' :

*) ולא מצינו מי"ט נגאר ר' יוחנן ויקנה אם: כנ לעיל ויקנו בגבה מיטה ולגבי אוזנו לא בגבה

הגהות הב"ח

(א) גמ' לעולם לימא לך ומינה שינוי הוי כל"ל ומינה שינוי ממחק: (ב) רש"י ד"ה לא משום וכו' כגמרא מה דומה:

נוסח

יוצ בדגון טוחבות לגי מאנגן

◇ מקנים בדגון הגן

שיטה מקובצת

(א) הכי א"ר יוחנן אפי' מום קל ועוד דהא תנן הכי' ואם יש מקצת מומנין א"ר יוחנן וכו' • ג"א ועוד א"ר יוחנן בבי מדרשא הא דתנן בפ"ב (פ') דחל שילדה כיון עז ואביה עז פטור מן הבכורה דאינו קרוש אמ בכורה היא דהי"ל נדמה ואמרי' לקמן אך בבור שור שהיה דומה לאמו ואם יש בו מקצת סימנים שדומה לאמו חייב: ב) וא"ל הגליון אבל בהמה שתיהן גדולות יכו' ופ"ה אחת גדולה ואחת בארם וכו'

ס"ם דהי מומא גבי בכור בהמה כדמפרש פ' אלו מומין ומשום שנוי וכו' אלא לאו משום דהי"ל שרוע אבל בשתים גדולות שנוי לא הוי מומא ולא כרבי יוחנן דלעיל ודחוי לעולם שנוי דהי פסלי' אחת קטנה ואחת גדולה אבל בשתים גדולות ליכא שנוי כדמסיק ואזיל אי מחמת בריותא וכו' וכן ל"ל ומה שפירש רש"י הדעוסמות לא הבנתי עכ"ס: ג) אבל לדידן לא (אפי' אפשר) בענין אחר עוד פר"ת וכו' וכן פי' ריצנוניות ול' פירש הקונטרס ואב"א רב מרי וכו' קנין גמור כסף ותימה איך יעשו העולם בין קנין בכסף למלתא בעלמא לכ"ל דרב מרי הוה מקנה אזני העובר ע"י משיכת האם ושפיר כראמרי' משום פרה לעובדה קנה הסיא דדקל לפירותיו וכ"ע לא ידעי לאקנויי קנין גמור דמרבי להקנות אזני העובר קודם עיבור האומרות ואמת הוא דלא קני (דלא דרי) [דהוי] כמוכר פירות דקל עד שלא יבואו לעולם אבל דקל לפירותיו נקנה אף קודם שיבא לעולם וכן נמי פרה לעובדה אף קודם עבור האומרות ונראה שפיר שיש לפעות בזה ע"כ: ד) דאדרבה לר' יוחנן הכי' כר' יוחנן פוסק ר"ת (בתוספות) [ובב"ם] דף פ"ז נמי פסק משיכה בעובר כוכבים קונה:

ג) כלאים דל"ל וכ"ם נמי דיכול להקנות אז לעובד כוכבים ומ"ם כלו חיותא דרב מרי: ד) תוס' ל"ל רב מרי נמי אף לאפקעה ליה מקדושת עובד כוכבים פטורה וכו':

מום קל • כרב הונא דאמר אפי' אזנו של עובד כוכבים פטור ואף האי נמי אמור בי מדרשא דתנן רחל שילדה כו' פטור מן הבכורה דכתיב בו עד שיהיה הוא ובכורו עז: ואם יש בו מקצת סימנין דומין לאמו חייבת בבכורה והוה"ל החדוש דאמור בי מדרשא • דמום קבוע הוי הא נדמה אע"ג דיש בו מקצת סימן ונשתנה על זה המום ופסיל לזובח: ואמר ליה רבי אלעזר בשלמא מום קל דאמר הייכו חדוש דקמ"ל דאמרינן אפי' אזנו: וכי תימא הא משום הכי הוי מום דנשתנה בדבר שאין במינו קדוש בבכורה חוזר: הכא • ברחל שילדה דנשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה אפי' הכי הוי מום דהיינו חדושה: הא נמי חנינא • דהוי מום: לא • אי מהכא לא ילפי' דהכא לא משום מעם דאשתני הוי מומא אלא משום דכי הוי עינו גדולה כשל עגל דהיינו מום גמור דהיינו שרוע: דאמרינן כל יתר כנפול דמי ואי לאו דאמרי' בי מדרשא דשינוי הוי מום קבוע מהכא לא שמעינן מינה דהא שרוע הוי: הכי נמי מסתברא • דהאי משום שרוע הוא ולא משום שינוי: דתנן מומים אלו • דקא חשיב התם: לא לעולם אימא לך • שינוי הוי מומא ומהכא שמעינן: *דקא קשיא לך • אי משום שינוי אפילו שתיהן גדולות נמי: התם • שתיהן גדולות או קטנות לא הוי מחמת בריותא אלא או מחמת בריותא יתירא הוי תרוויהו גדולות או מחמת כח שתיהן הוי קטנות אבל הכא באחת גדולה ואחת קטנה לא הוי לא מחמת בריותא ולא מחמת כחישותא אלא משום שינוי ואכתי מהכא שמעינן ליה הדרא קושיא לרבותא דהו דהוו מסרי לה שתיהן עובדי כוכבים חיותא לפטומא משלה כדי שיהו חציים של זה: אתאי לקמיה דרבא • ופסרה מבכורה: היא ליה התיא היותא • עדר של בהמות: מקני לה לאדוניהו • דבכורותיו בטעי אינם לעובד כוכבים דבתר דגולדו לא מצי מקני [דזכה בהן] בהן דהוצאה מרחם מקדש • ולא לפסרן מבכור הוה מתכוין דהא אפי' הכי הוה אסר ליה בגיזה ובעבודה ויהיב להו להכהנים אלא דאי לא ידע ישראל דבכור הוי ושחים ליה ואכיל ליה דלא אתי לידי תקלה דהוי ליה חולין: וכלאי חיותא • ומתר בהמותיו (בעין) [מפני] שהיה מוציאן לחולין: אי הכי • כיון דכיונתו לטובת היותה מ"מ כלאי חיותא משום כו': מותר להטיל מום בבכור • כדי שלא יבא בו לידי תקלה: קודם שיצא לאויר העולם • דבתר שיצא כולו אסור • ג) הם הכי לישראל דרב מרי: התם • דרב יהודה משום הכי שרי (מש"ה)

הכי קאמר רבי יוחנן אפי' מום קל • כרב הונא דאמר אפי' אזנו של עובד כוכבים פטור ואף האי נמי אמור בי מדרשא דתנן רחל שילדה כו' פטור מן הבכורה דכתיב בו עד שיהיה הוא ובכורו עז: ואם יש בו מקצת סימנין דומין לאמו חייבת בבכורה והוה"ל החדוש דאמור בי מדרשא • דמום קבוע הוי הא נדמה אע"ג דיש בו מקצת סימן ונשתנה על זה המום ופסיל לזובח: ואמר ליה רבי אלעזר בשלמא מום קל דאמר הייכו חדוש דקמ"ל דאמרינן אפי' אזנו: וכי תימא הא משום הכי הוי מום דנשתנה בדבר שאין במינו קדוש בבכורה חוזר: הכא • ברחל שילדה דנשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה אפי' הכי הוי מום דהיינו חדושה: הא נמי חנינא • דהוי מום: לא • אי מהכא לא ילפי' דהכא לא משום מעם דאשתני הוי מומא אלא משום דכי הוי עינו גדולה כשל עגל דהיינו מום גמור דהיינו שרוע: דאמרינן כל יתר כנפול דמי ואי לאו דאמרי' בי מדרשא דשינוי הוי מום קבוע מהכא לא שמעינן מינה דהא שרוע הוי: הכי נמי מסתברא • דהאי משום שרוע הוא ולא משום שינוי: דתנן מומים אלו • דקא חשיב התם: לא לעולם אימא לך • שינוי הוי מומא ומהכא שמעינן: *דקא קשיא לך • אי משום שינוי אפילו שתיהן גדולות נמי: התם • שתיהן גדולות או קטנות לא הוי מחמת בריותא אלא או מחמת בריותא יתירא הוי תרוויהו גדולות או מחמת כח שתיהן הוי קטנות אבל הכא באחת גדולה ואחת קטנה לא הוי לא מחמת בריותא ולא מחמת כחישותא אלא משום שינוי ואכתי מהכא שמעינן ליה הדרא קושיא לרבותא דהו דהוו מסרי לה שתיהן עובדי כוכבים חיותא לפטומא משלה כדי שיהו חציים של זה: אתאי לקמיה דרבא • ופסרה מבכורה: היא ליה התיא היותא • עדר של בהמות: מקני לה לאדוניהו • דבכורותיו בטעי אינם לעובד כוכבים דבתר דגולדו לא מצי מקני [דזכה בהן] בהן דהוצאה מרחם מקדש • ולא לפסרן מבכור הוה מתכוין דהא אפי' הכי הוה אסר ליה בגיזה ובעבודה ויהיב להו להכהנים אלא דאי לא ידע ישראל דבכור הוי ושחים ליה ואכיל ליה דלא אתי לידי תקלה דהוי ליה חולין: וכלאי חיותא • ומתר בהמותיו (בעין) [מפני] שהיה מוציאן לחולין: אי הכי • כיון דכיונתו לטובת היותה מ"מ כלאי חיותא משום כו': מותר להטיל מום בבכור • כדי שלא יבא בו לידי תקלה: קודם שיצא לאויר העולם • דבתר שיצא כולו אסור • ג) הם הכי לישראל דרב מרי: התם • דרב יהודה משום הכי שרי (מש"ה)

(ג) אלא מאי מומא דרב מרי: ד) הכי אמר רבי יוחנן: אפי' מום קל, והדתנן רחל שילדה מין עז, ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה, ואם יש בו מקצת סימנין חייבת מום קבוע הוי לשחוט עליו: בשלמא 'מום קל' קא משמע לן כדרב הונא ולאפוקי 'מדרב חסדא ורבא' אלא 'מום קבוע' מאי קא משמע לן דבין ראשתני הוה ליה מומא חנינא *דפי דומה כשל חזיר הרי זה מום וכי תימא התם נשתנה בדבר שאין במינו קדוש בבכורה הכא נשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה, הא נמי חנינא *עינו אחת גדולה ואחת קטנה ותנא גדולה גדולה כשל עגל וקטנה קטנה כשל אווז בשלמא 'קטנה כשל אווז' אין במינו קדוש בבכורה אלא 'גדולה כשל עגל' יש במינו קדוש בבכורה אלא לאו משום דאמרינן 'כיון דאשתני הוה ליה מומא' לא, משום דהוה ליה שרוע, הכי נמי מסתברא דתנן *מומין אלו בין קבועין בין עוברין פוסלין יתר עליהן אדם עיניו שתיהן גדולות שתיהן קטנות גבי אדם הוא דכתיב °איש איש מזרע אהרן" דבעינן איש שוה בזרעו של אהרן ג) אבל בהמה שתיהן גדולות, שתיהן קטנות נמי לא הוי מומא, אחת גדולה ואחת קטנה מאי טעמא-אי משום שינוי אפילו שתיהן גדולות שתיהן קטנות נמי אלא לאו משום דהוה ליה שרוע" לא, לעולם אימא לך משום שינוי (ד) *(שינוי) הוי מומא ודקא קשיא לך אפילו שתיהן גדולות שתיהן קטנות, התם אי מחמת בריותא יתירא תרוויהו בעי למיברא, אי מחמת כחישותא יתירא תרוויהו בעי מיכחש. הדיא גיזרא הוון מסרין לה אחי חיותא לפטומה אתאי לקמיה דרבא אמר לה לית דחש *לה להא דרבי יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה. דב מרי בר רחל היא ליה ההיא חיותא, הוה מקנה לאודנייהו לעובד כוכבים ואסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו להכהנים, וכלאי חיותא דרב מרי בר רחל, וכי מאחר דאסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו להכהנים אמאי מקנה להו לאודנייהו לעובד כוכבים? דלמא אתי בהו לידי תקלה, אי הכי מאי טעמא כלו חיותא דרב מרי? משום דמפקע להו מקדושתייהו, והאמר רב יהודה *מותר לאדם להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם? התם מקדושת מזבח קא מפקע ליה מקדושת כהן לא מפקע ליה, הכא אפי' מקדושת כהן קא מפקע ליה ואיבעית אימא רב מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור דחזי ליה אינישי אחרינא ואזיל ועביד וסבר רב מרי מילתא הוא דעבד ואתי בה לידי תקלה: **מתני'** °כהנים ולוים פטורין מק"ו אם פטרו את של ישראל במדבר דין הוא שיפטרו את שלעצמן: **גמ'** אינהו

הכי קאמר רבי יוחנן אפי' מום קל • כרב הונא דאמר אפי' אזנו של עובד כוכבים פטור ואף האי נמי אמור בי מדרשא דתנן רחל שילדה כו' פטור מן הבכורה דכתיב בו עד שיהיה הוא ובכורו עז: ואם יש בו מקצת סימנין דומין לאמו חייבת בבכורה והוה"ל החדוש דאמור בי מדרשא • דמום קבוע הוי הא נדמה אע"ג דיש בו מקצת סימן ונשתנה על זה המום ופסיל לזובח: ואמר ליה רבי אלעזר בשלמא מום קל דאמר הייכו חדוש דקמ"ל דאמרינן אפי' אזנו: וכי תימא הא משום הכי הוי מום דנשתנה בדבר שאין במינו קדוש בבכורה חוזר: הכא • ברחל שילדה דנשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה אפי' הכי הוי מום דהיינו חדושה: הא נמי חנינא • דהוי מום: לא • אי מהכא לא ילפי' דהכא לא משום מעם דאשתני הוי מומא אלא משום דכי הוי עינו גדולה כשל עגל דהיינו מום גמור דהיינו שרוע: דאמרינן כל יתר כנפול דמי ואי לאו דאמרי' בי מדרשא דשינוי הוי מום קבוע מהכא לא שמעינן מינה דהא שרוע הוי: הכי נמי מסתברא • דהאי משום שרוע הוא ולא משום שינוי: דתנן מומים אלו • דקא חשיב התם: לא לעולם אימא לך • שינוי הוי מומא ומהכא שמעינן: *דקא קשיא לך • אי משום שינוי אפילו שתיהן גדולות נמי: התם • שתיהן גדולות או קטנות לא הוי מחמת בריותא אלא או מחמת בריותא יתירא הוי תרוויהו גדולות או מחמת כחישותא יתירא הוי קטנות אבל הכא באחת גדולה ואחת קטנה לא הוי לא מחמת בריותא ולא מחמת כחישותא אלא משום שינוי ואכתי מהכא שמעינן ליה הדרא קושיא לרבותא דהו דהוו מסרי לה שתיהן עובדי כוכבים חיותא לפטומא משלה כדי שיהו חציים של זה: אתאי לקמיה דרבא • ופסרה מבכורה: היא ליה התיא היותא • עדר של בהמות: מקני לה לאדוניהו • דבכורותיו בטעי אינם לעובד כוכבים דבתר דגולדו לא מצי מקני [דזכה בהן] בהן דהוצאה מרחם מקדש • ולא לפסרן מבכור הוה מתכוין דהא אפי' הכי הוה אסר ליה בגיזה ובעבודה ויהיב להו להכהנים אלא דאי לא ידע ישראל דבכור הוי ושחים ליה ואכיל ליה דלא אתי לידי תקלה דהוי ליה חולין: וכלאי חיותא • ומתר בהמותיו (בעין) [מפני] שהיה מוציאן לחולין: אי הכי • כיון דכיונתו לטובת היותה מ"מ כלאי חיותא משום כו': מותר להטיל מום בבכור • כדי שלא יבא בו לידי תקלה: קודם שיצא לאויר העולם • דבתר שיצא כולו אסור • ג) הם הכי לישראל דרב מרי: התם • דרב יהודה משום הכי שרי (מש"ה)

*) והדתנן רחל כו' וס"ג אמר ר"י ס"ק

*) ל"ל מומין ומשום שנוי וכו' אלא לאו משום דהי"ל שרוע אבל בשתים גדולות שנוי לא הוי מומא ולא כרבי יוחנן דלעיל ודחוי לעולם שנוי דהי פסלי' אחת קטנה ואחת גדולה אבל בשתים גדולות ליכא שנוי כדמסיק ואזיל אי מחמת בריותא וכו' וכן ל"ל ומה שפירש רש"י הדעוסמות לא הבנתי עכ"ס: ג) אבל לדידן לא (אפי' אפשר) בענין אחר עוד פר"ת וכו' וכן פי' ריצנוניות ול' פירש הקונטרס ואב"א רב מרי וכו' קנין גמור כסף ותימה איך יעשו העולם בין קנין בכסף למלתא בעלמא לכ"ל דרב מרי הוה מקנה אזני העובר ע"י משיכת האם ושפיר כראמרי' משום פרה לעובדה קנה הסיא דדקל לפירותיו וכ"ע לא ידעי לאקנויי קנין גמור דמרבי להקנות אזני העובר קודם עיבור האומרות ואמת הוא דלא קני (דלא דרי) [דהוי] כמוכר פירות דקל עד שלא יבואו לעולם אבל דקל לפירותיו נקנה אף קודם שיבא לעולם וכן נמי פרה לעובדה אף קודם עבור האומרות ונראה שפיר שיש לפעות בזה ע"כ: ד) דאדרבה לר' יוחנן הכי' כר' יוחנן פוסק ר"ת (בתוספות) [ובב"ם] דף פ"ז נמי פסק משיכה בעובר כוכבים קונה:

ג) כלאים דל"ל וכ"ם נמי דיכול להקנות אז לעובד כוכבים ומ"ם כלו חיותא דרב מרי: ד) תוס' ל"ל רב מרי נמי אף לאפקעה ליה מקדושת עובד כוכבים פטורה וכו':